

Continëntiezorg op Maat

Incontinentiemateriaal: een vak apart

UMC Utrecht

Van Kleeft Instituut

Incontinentiemateriaal: een vak apart?

Incontinentie kan je tot zekere hoogte voorkomen. Daarover kan je meer lezen in de folders 'Incontinentie draaglijker maken' en 'Kunnen als je moet, over incontinentie in de zorg' uit de serie waar ook deze folder bij hoort. Toch zullen er altijd cliënten incontinent worden. Maar ook dan kan je als zorgverlener veel doen om de zorg zo optimaal mogelijk te maken. Hiervoor gelden twee invalshoeken. De eerste is het zo optimaal mogelijk werken met incontinentiematerialen. Als tweede probeer je de nadelige gevolgen van incontinentie, bijvoorbeeld huidinfecties, te voorkomen of terug te dringen. Lees meer over beide invalshoeken in deze folder.

Incontinentiemateriaal

De ontwikkelingen rondom incontinentiemateriaal gaan erg snel. Als je ziet wat er vandaag de dag op de markt is, dan vraag je je af hoe dat een jaar of 50 geleden was toen er nog geen wegwerpmateriaal bestond. Op veel afdelingen was er destijds een indringende geur als je binnenkwam. Maar nog steeds framen incontinentiemateriaal en geur het imago van verpleeghuizen in negatieve zin. Niet nodig, want je kunt juist zoveel met het moderne materiaal. Anderzijds blijft het intensieve gebruik van deze materialen niet zonder gevolgen en is een kanttekening daarom op zijn plaats. De kosten van incontinentiemateriaal stijgen bijvoorbeeld elk jaar weer en er zijn zorgen over de gevolgen voor het milieu door de enorme afvalberg. Zo zijn er meerdere redenen om zorgvuldig om te gaan met het materiaal dat je inzet. In deze folder staat verantwoord gebruik van modern incontinentiemateriaal centraal.

Absorptievermogen

Het moderne materiaal is in staat om urine zeer goed en steeds beter te absorberen, met zo min mogelijk nadelige invloed voor de huid door inwerking van ontlasting of urine. Daarmee kan ook het aantal momenten dat er verschoond moet worden zonder gevolgen voor de huid verkleind worden. Sommige materialen gaan gemakkelijk acht uur mee. Strips geven met een kleur aan of er verschoond moet worden. Er zijn ook speciale sensoren die een seintje kunnen geven op je mobiele telefoon als er verschoond moet worden. Je merkt dat niet alle cliënten daar goed mee om kunnen gaan, of dat fijn vinden.

Cliënten die zich bewust zijn van urineverlies hebben soms toch het idee of de wens, dat er verschoond moet worden na elke plas. In dat geval heeft het gebruik van dit soort hoog-absorptiematerialen weinig zin. Het is immers duur materiaal dat in dat geval niet optimaal benut wordt. Goedkoper en minder absorberend incontinentiemateriaal verband kan dan net zo goed werken. Het kan ook zijn dat familie reageert: "Je laat een 'luier' niet zo lang om, dat kan niet goed zijn", is dan de kritiek. Terwijl het juist ontwikkeld is meerdere urinelozingen op te vangen zonder nadelige gevolgen. Het is dan natuurlijk zaak om goede voorlichting te geven over het incontinentiebeleid van de cliënt. Je kunt ook afwisselen. Voor sommige cliënten kan hoog-absorptie materiaal betekenen dat ze 's nachts door kunnen slapen. En dus niet halverwege de nacht in de weer hoeven met een posttoel naast het bed, of verschoond moeten worden (en daardoor weer wakker zijn en wellicht meer kans lopen om 's nachts te vallen).

Pasvorm

Bij het kiezen van het juiste incontinentiemateriaal gaat het niet alleen om het absorptievermogen. Het gaat ook om de pasvorm, comfort en het naadloos aansluiten door middel van strips, elastiek, klittenband, etc. om lekkage te voorkomen. Want minder lekkage betekent minder noodzaak voor jou - of de cliënt - om het materiaal te vervangen. En voor de cliënt betekent dat ook minder schaamte, geen lekkage, geen natte kleding en geen natte stoel of bed. Dit kan voor een cliënt een verbetering van het zelfvertrouwen en eigenwaarde geven.

Het betekent wel dat je zorgvuldig voor elke cliënt het juiste type, maat en absorptievermogen moet kiezen. Een grotere maat betekent trouwens niet meer absorptie, vaak heb je juist meer kans op lekkage.

Geurtjes weg en geen gekraak meer

Als je steeds het gevoel hebt dat je naar urine ruikt is dat vanzelfsprekend heel vervelend. En als je bij elke stap die je zet hoort dat je incontinentiemateriaal draagt, of het gevoel hebt dat je als een Donald Duck rondloopt, is dat ook niet prettig. Ook daarom is het essentieel dat het materiaal precies past bij de client.

Gebruiksgemak

Behalve het ontwerp en de materiaalkeuze is ook het gebruiksgemak van incontinentiemateriaal aanzienlijk verbeterd. Daarmee is de tijd die nodig is per verschoning duidelijk verkort. De verschillen lopen uiteen per merk, maar vooral de speciale buik- of heupbandontwerpen kun je vrij snel aanbrengen of verwijderen. Behalve dit soort systemen ken je vast de broekjes die, wanneer de zijkanten worden gescheurd, toch nog ook als plakbaar verband (ook wel 'plakmat') weer te gebruiken zijn. Hierdoor is het soms niet nodig om de broek uit te trekken en bespaar je tijd en fysieke belasting. Onderzoek laat wel zien dat niet iedereen dit in de praktijk ook echt gebruikt. Het is net als bij een in hoogte verstelbaar bed. Je kunt zo'n bed altijd op dezelfde hoogte laten staan: dan heb je een prachtig bed, maar je had net zo goed een bed op vaste hoogte kunnen aanschaffen. Zo werkt het ook met incontinentiemateriaal. En juist jij als zorgverlener kunt hier een oogje in het zeil houden. Zorg ervoor dat jij, je collega's en misschien ook je cliënten weten wat er allemaal kan en dat de slimme mogelijkheden ook benut worden. Scholing in wat er op de markt is, maar ook wat de meest optimale techniek is om incontinentiemateriaal aan te leggen is daarom onmisbaar en kan lekkage voorkomen.

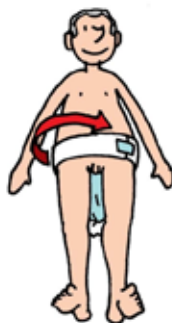
Ergonomisch verantwoord

Het gebruik van goed incontinentiemateriaal kan je werk ook minder zwaar maken. Dat komt omdat zowel het aantal tilhandelingen als de

statische belasting ('krom' staan) beperkt wordt. De visuele controle (om te zien of het goed zit) – waarbij je dus steeds krom moet staan – is minder belangrijk geworden. Het materiaal plakt toch wel, het laat minder snel los, de kans op lekkage is sterk afgenomen door betere aansluiting en de pasvorm is beter. Het is zachter materiaal de plakkers worden minder snel 'lam' door gebruik van huidvriendelijke soorten 'klittenband'.

Soms kan omdenken tot iets slims leiden. Zo ontdekten zorgverleners dat het achterstevoren aanbrengen van een heupbandontwerp voordelen kan bieden. Je maakt het bij sommige cliënten en sneller makkelijker los. Plukken en lostrekken, wat je bij verwarde cliënten nogal eens ziet, komt daardoor minder voor. Want de cliënt merkt niet dat de sluiting aan de achterzijde zit.

Wel is het zo dat je nog zulk prachtig verband kunt hebben, maar als de kleding daar niet op aansluit, dan komen de sterke kanten van het verband niet tot hun recht. Dan moet je de cliënt alsnog draaien of kleding aan- of uitsjorren... Kijk daarom ook naar de mogelijkheden van aangepaste kleding.

Let ook goed op je werkhoudingen bij incontinentiezorg. Prachtig incontinentiemateriaal voorovergebogen aan de verre kant van het bed aanbrengen is een gemiste kans. Denk ook aan minder vanzelfsprekende oplossingen en wees creatief bij het verwijderen of aandoen van incontinentiemateriaal. Dit kan bijvoorbeeld wanneer de cliënt in een tillift hangt. Je kunt dan een betere houding voor jezelf realiseren, eventuele huidverzorging goed geven en de cliënt hangt stabiel en veilig.

Tijd voor kwaliteit

Bijna al deze punten tijdswinst op. Bijvoorbeeld omdat je de tijd per verschoning verkort, of het aantal verschoningen vermindert. Of omdat de cliënt meer zelf doet. Dat betekent dat je meer tijd voor de verdere zorgverlening hebt en rustiger kunt werken.

Het voorkomen en beperken van de nadelige gevolgen van incontinentie

Bij de naaste gevolgen van incontinentie horen zeker de huidbeschadigingen. Deze kunnen ontstaan door een intensief contact tussen ontlasting, urine en de vaak kwetsbare huid. Sowieso is een vochtige huid een risicofactor. Daarom is incontinentiemateriaal dat snel vocht absorbeert van belang. Je kunt gelukkig veel doen om een vochtige huid te voorkomen. In feite helpt daarbij alles wat we hierboven en in de andere folders uit deze serie over incontinentie geschreven hebben.

Maar huidbeschadigingen zijn niet altijd te voorkomen en deze wonden genezen vaak slecht, zijn pijnlijk en hebben veel extra zorg nodig. Toch gaan de ontwikkelingen ook daar snel. Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen wonden veroorzaakt door incontinentie en bijvoorbeeld decubituswonden. Deze vergen beide een andere aanpak, maar worden nogal eens op één hoop gegooid. We gaan in deze brochure in op de wonden die direct of indirect het gevolg zijn van incontinentie. Die problemen zijn echt te voorkomen.

Sprays en crèmes

Allereerst zijn er de sprays en crèmes die het schoonmaken van de huid na een incontinentie-episode vergemakkelijken. Deze producten maken ook het verwijderen van aangekoekte of korrelige ontlasting makkelijker. Je spuit schuim op de huid en kunt zonder veel wrijven de ontlasting meenemen. Daarmee beschadig je de huid veel minder snel.

In dat schuim of die crèmes zitten vaak ook ingrediënten die de scherpe stoffen uit urine en ontlasting neutraliseren en de pijn verzachten. Zo'n 'wasbeurt' is vaak beter dan dat je met washandjes, water en zeep aan de slag gaat. Deze aanpak ligt dan ook in het verlengde van verzorgend wassen ('wassen zonder water'). Het is niet alleen gezonder voor de cliënt en zijn huid, maar het is ook voor jou minder belastend. En het gaat sneller.

Er zijn ook producten op de markt die een barrière leggen op de huid. Daarmee wordt direct contact van de huid met de bijtende stoffen uit urine en ontlasting verhinderd, waardoor de huid minder snel beschadigt en als deze toch beschadigd is, de tijd krijgt om te herstellen.

Onderzoek laat zien dat deze barrière crèmes effectief de huid beschermen en dat je ook hier veel tijd mee kunt winnen. Ze zijn er in verschillende soorten. Barrièrecrèmes moet je meerdere malen aanbrengen, maar er zijn ook speciale sprays die een soort film op de huid aanbrengen die langer dan een dag kan blijven zitten. Zo'n film hoeft daarom niet dagelijks ververs te worden, liever niet zelfs, voor een optimaal effect. Dat betekent natuurlijk ook dat jouw fysieke belasting minder is en dat je tijd wint. Je hoeft de cliënt immers niet na iedere incontinentie-episode te wassen.

Het gebruik van sprays en crèmes is eenvoudig, het gebruik is snel geïntroduceerd. Toch moet je de invoering goed begeleiden. Er zijn trucjes die voor een goed en een veilig gebruik zorgen. Je kunt bijvoorbeeld met een balpen een klein streepje op zo'n beschermende film zetten. Als het streepje weg is, is dat het teken dat de film opnieuw aangebracht moet worden. Laat je in elk geval altijd goed voorlichten en ga nooit zelf zomaar aan de slag. Je hebt het hier over bijzondere vormen van huidverzorging en wondbehandeling en daarvoor kan specialistische en medische kennis nodig zijn.

Deze folder *Incontinentiemateriaal: een vak apart?* is onderdeel van een kleine serie.

Andere folders in deze serie Continentiezorg op maat:

- Kunnen als je moet, over incontinentie in de zorg
- Incontinentie draaglijker maken en soms voorkomen

Ze zijn te downloaden via de website van het Van Kleef Instituut: <https://vankleefinstituut.nl/projecten/continentiezorg-op-maat-2>

continentiezorg
op maat

Continentiezorg Op Maat (COM) is een onderzoek van het UMCU en het Van Kleef Instituut en mede mogelijk gemaakt door ZonMw.

© Deze flyer is een uitgave van COM. Je mag hieruit citeren met bronvermelding.

Tekst: Hanneke Knibbe en Nico Knibbe (LOCOMotion)

Vormgeving: Mariël Lam, bno

Illustraties: Auke herrema

Disclaimer

We hebben deze flyer gemaakt zodat je continentiezorg op maat kunt verlenen. COM kan geen garantie geven op het toepassen van deze tips in de praktijk. Check altijd bij je teamleider of je organisatie wat bij jullie de gangbare werkmethodes zijn en zorg altijd dat je veilig blijft werken.